

Izjela vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2687 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2687 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4904

CHICAGO, ILL., TOREK, 21. JULJA (JULY 21), 1936. Subscriptions \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 143

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Civilna vojna objela vso špansko republiko

Španska reakcija se je dvignila z orožjem proti levičarski vladi, katere je izraz večine ljudstva. Fašistični vojaški poveljniki so najeli barbarske Maročane in prostovoljske tujezemske pustolovce kot avantgardo za uničenje ljudske vlade in republike.

Madrid, 20. jul. — Današnje uradno poročilo se glasi, da je vlada gospodar položaja v Španiji. Čez tisoč upornih vojaških častnikov je bilo aretiranih. Več kot 300 vstajev je bilo ubitih v bojih v Maroku in v obsejnim mestu La Lineja nasproti Gibraltarja. Fašisti v Barceloni so kapitulirali.

Madrid, 20. jul. — Civilna vojna je izbruhnila v soboto v španjskem Maroku in v severni Afriki in se včeraj razširila na nekatera mesta na južnem obrežju Španije. Istosčasno je prišla oborožena vojska vstaja na Kanarskih otokih. Ključ političnih in monarhističnih generalov, ki so se ohranila še iz časov kralja Alfonsa in katero je vlada ljudske fronte po volilni zmagi v junijem februarju prestavila v menjenen kolonije, je na čelu te revolte. Ta klika je pridobila na svojo stran divje maroške čete in s pomočjo tujske legije se je postavila glavnih postojank v Maroku.

Vstajski voditelji, katerih poveljar je vsekakor bivši letalski častnik iz časov reakcije Francisco Franco, upajo na pomoč civilnih vojaških fašistov po vsej Španiji. Njihov namen je strmoglaviti levičarsko vlado, katero je ljudstvo izvolilo v zadnjem februarju z veliko večino, vpeljati fašistično diktaturo in popolnoma uničiti vse marksistične in liberalne stranke.

Fašistične čete, ki so v soboto napadle nekatere glavne postojanke v Maroku, so včeraj udarile na južno obrežje Španije preko Ceuti s pozivom na vojaške posadke, naj se jim pridružejo. Garnizije v Cadizu in Algecirasu so se menda odzvale. Koliko uspeha bodo fašisti imeli na ostalih provincah in mestih španske republike, je še veliko vprašanje.

Vlada je v soboto poslala lojalno vojsko letalsko enoto v Afriko, ki je bombardirala iz zraka vstajske postojanke. Mnogo je bilo ubitih in ranjenih, toda natančno število ni znano.

Madrid, 20. jul. — Španska fašistična vstaja v Maroku je imela dva rezultata. Prvi je bil, da je premier Santiago Casares Quiroga podal ostavko in predsednik republike Azana je poval Martinez Barria, ki je bil nekaj časa začasni predsednik španske republike, naj sestavi novo vlado. Barrio je poskušal, da nekaj ur je vrnil mandat, a Azana je povelil sestavo nove vlade Joseju Giralu, ki je bil v njegovem (Azanovem) kabinetu minister mornarice. Giral je organiziral novo vlado v imenu iz prejšnjih članov, ministrstvo vojne je pa dal generalu Pozasu, kateri ima za seboj veliko gardo in liberalne elemente.

Drugi rezultat je bil, da so volilni levičarskih strank (socialisti, komunisti in sindikalisti) konferenci in zaključili, da vse te stranke podpirajo vlado v civilni vojni. Delavci so bili takoj opozorjeni, naj stopijo v generalno stavko povsod, kjer se pojavijo fašistična vstaja in se pridružijo republikanski milici, katere nameni uničiti ljudsko republiko in vnesti marksistične reforme, ki so bile odobrene od zadnjih volitev.

Republikanska milica, na katero se bo vlada naslonila v boju, je bila ustanovljena v (Daj na 3. strani.)

Domače vesti

Obisk
Chicago. — Miss Rose Kozlevčar iz Kansas Cityja, Mo., je te dni obiskala gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete. Miss Kozlevčar, ki s svojo sestro Mary vodi lepotečni salon, je bila zadnji teden na odhodu v Chicago pri svoji prijateljici Ernestini Jug.

Slovenski rudar ubit
Taylorville, Ill. — Velika podstoba kamenja v tukajšnjem premogovniku Peabody Mine No. 9 je dne 14. julija ubila dva rudarja. Eden teh je bil Louis Pintar, star 43 let. Podrobnosti še niso znane.

Samomor
Pittsburgh, Pa. — Življenje si je vzel Jože Grile, star 44 let in doma iz Podkorna pri Kranjski gori na Gorenjskem. Tu zapuščena žena in tri nedoročene otroke, v stari domovini pa starše, brate in sestre. Bil je član JSKJ in pevskega društva Prešerna. Slabe razmere so ga poglale v smrt.

Dva razbita avta
Cleveland. — Anton Fortuna si je k sreči ohranil življenje in zdrave ude, toda izgubil je avto, katerega mu je drugi avtomobilist prevrnil in docela razbil. Drugi avto je bil tudi razbit in njegovega lastnika so odpeljali v bolnišnico.

Iz Južne Amerike
Buenos Aires, Argentina. — Viktor Jež, star 47 let in doma iz Manče na Vipavskem, je bil najden mrtev v svojem stanovanju v Rosariju dne 12. junija. Sodiijo, da se je zastrupil. Tu ni zapustil nobenih sorodnikov.

Sodišče podprlo jeklarsko družbo

Odklonilo je peticijo delavskega razsodišča

Pittsburgh, Pa. — (FP) — Federalno okrožno sodišče je odklonilo peticijo delavskega razsodišča, naj prisili Jones and Laughlin Steel korporacijo, da bo ponovno uposlila večje število delavcev, katere je vrgla na cesto zaradi uničevalnih aktivnosti. — Svoj odlok je sodišče utemeljilo z izjavo, da se delavsko razsodišče ne sme vmešavati v odnose med delavci in korporacijo, ker ta ni udeležena v meddržavni trgovini.

Delavsko razsodišče je v svoji peticiji poudarilo, da je korporacija kršila določbe Wagnerjevega zakona, ko je odpustila delavce zaradi njihovih aktivnosti v Amalgamated Assn. of Iron, Steel and Tin Workers, uniji železarskih in jeklarskih delavcev.

Dardanelska konferenca v Švici končana

Montreaux, Švica, 20. jul. — Konferenca glede bodočega statusa dardanelske ožine v Turčiji je bila včeraj zaključena. Nova pogodba, katero je podpisalo osem držav (Anglija, Francija, Sovjetska unija, Japonska, Turčija, Grčija, Rumunija, Jugoslavija in Bolgarija), daje turški republiko pravico, da lahko utrdi Dardanele. Rusija ima pravo plovbo s svojimi bojnimi ladjami skozi Dardanele v mirnem času, toda druge države so podvržene raznim omejitvam. In plačitev denarne kazni \$25. Delavci so zastavljali, ko je družba odklonila zvišanje meze in priznanje unije.

Zatiranje opozicije v nacijski Nemčiji

Poostrenje določb kazenskega zakonika.

Gdansk v nevarnosti

Berlin, 20. jul. — Posebna komisija juristov, ki ji je Hitler poveril sestavo novega kazenskega zakonika, je pravkar končala s svojim delom. Zakonik določa maksimalno kazen dve leti zapora za vsako osebo, ki bi s širjenjem napačnih poročil kačila mir, ali sodelovala v protidržavnem gibanju. Nacijske avtoritete so uverjene, da bodo podzemne antinacijske aktivnosti kmalu zatrte.

Tajna policija je že spletla mrežo, ki krije vse kotečke tretjega cesarstva. Aretacije so na dnevnem redu. Osebe, ki so osumljene protinacijskih aktivnosti, so obtožene izdajstva in poslone v ječe in koncentracijska taborišča.

Hitlerjevi agentje niso še odkrili dobro organizirane opozicije od krvavega čiščenja pred dvema letoma. To pripisujejo dejstvu, da v Nemčiji ni niti ene osebe, ki bi bila pripravljena voditi križarsko vojno proti Hitlerju. Ogromna večina, pravijo, podpira Hitlerja in njegovo gibanje. Opozicionci, katere stalno tirajo pred nacijske sodišče, so le pomilovanja vredni slabši brez vsakega vpliva.

Iz poročil v nacijskem tisku je razvidno, kakšne kazni nalagajo sodišča grešnikom. Neki starček v Gothi je bil obsojen na petnajst mesecev zapora, ker je v pismu, katerega je naslovil prijatelju v Švici, kritiziral nekatere nacijske voditelje. Profesor na univerzi v Kielu je dobil dva meseca zapora in plačati je moral tisoč mark, ker je pred dilažki zaničljivo govoril o nacijskih avtoritetah.

Neki mož v Heildi, ki je dejal, da nacijski voditelji dobivajo maslo in jajca, čeprav pri-manjkuje teh živil, je bil obsojen na deset mesecev zapora. Neki drugi, ki je v gostilni pripovedoval, da je poslušal radioprogram iz Moskve, je dobil eno leto ječe. Nešteto drugih oseb, ki so v razgovorih grajali nacije, so postale žrtve nacijskega terorizma, ki ne trpi opozicije.

Varšava, Poljska, 20. jul. — Poljsko časopisje je razkačeno zaradi ukrepov nacijske vlade v Gdansk, katerih cilj je zatrtje opozicije. Nacionalistični list "Goniec" piše, da ni treba pošiljati vojaških čet v Gdansk. Zadoštevajo bo, če bo Poljska močno udarila po mizi, toda to mora storiti danes, ker jutri bo morda že prepozno. Drugo opozicijsko časopisje tudi naglašajo, da je bila Poljska vlada preveč popustljiva proti nacijskemu Gdansk. Ona mora podvesti odločno akcijo, da reši ustavo svobodnega mesta, ki je v nevarnosti.

Ženeva, 20. jul. — Odbor židovske delegacije, kateremu je bila poverjena obramba židovskih pravic v Gdansk, je naslovil spomenico angleškemu zunanjemu ministru Edenu, v kateri protestira proti modifikaciji ustave svobodnega mesta Gdansk. Spomenico je podpisal dr. Stephen Wise iz New Yorka, predsednik židovskega odbora.

Delavska stranka v New Yorku imenovala kandidate

New York. — Odpor strokovnih unij je v imenu delavske stranke naznanil, da je postavila svoje kandidate v vseh new-yorkskih distriktih. Odbor, ki ima oporo pri 132 unijah v New Yorku, je tudi naznanil, da bo z njim sodelovala ljudska stranka, ki ima veliko število članov v distriktu Harlemu, zamorski četiti. Produkcija zlata v Rusiji se je

LEMKE JE TUDI GRMEL PRI TOWNSENDOVCIH

Norci vladajo v Washingtonu, je dejal kandidat

CIRKUŠKA TAKTIKA

Cleveland, O., 20. jul. — Kongresnik William Lemke, predsedniški kandidat unijske stranke, je v svojem govoru pred delegati Townsendove penzijske organizacije napadel Rooseveltovo administracijo, katero je imenoval vlado norcev in obljubil podporo penzijskemu gibanju.

Lemkejev govor so delegati hladno sprejeli. Niti dr. Townsend, vodja penzijske organizacije, ni rekel nobene besede v prilog Lemkeju. Svojim pristašem je le priporočal, naj agitarijo za izvolitev kongresnikov, ki podpirajo penzijsko gibanje. Edini, ki je pohvalil Lemkeja, je bil rev. Gerald L. K. Smith, naslednik pokojnega senatorja Longa iz Louisiane in vodja gibanja za "razdelitev bogastva". Nekoliko aplavza je izvala Lemkejeva izjava, da bo podpiral penzijsko gibanje.

"Ako bom izvoljen za predsednika, bom podpisal v kongresu sprejeti zakon, če bo ta določil pošteno povračilo starim ljudem, ki so ustvarili bogastvo iz dežele," je dejal Lemke. "Zakon socialne zaščite, ki je bil sprejet v zadnjem sešnanju kongresa, sploh ne nudi zaščite."

Lemke je prečital dolgo izjavo, potem pa je začel napadati "newdealsko" politiko. Krtačil je zlasti poljedelskega tajnika Wallaceja, ki je odredil uničevanje poljskih pridelkov in pobiral janje prašičkov. "To," je rekel Lemke, "je dokaz, da imamo v Washingtonu vlado norcev. Kongresniki ne sestavljajo zakonov, kajti v Washingtonu nimamo reprezentativne vlade. Zakone sestavljajo "možganski trustarji" brez možganov in kongres jih le potrdi."

Lemke je dalje obdolžil kongresnike, da so na pritisk Rooseveltove administracije sprejeli dolgo vrsto inflacijskih zakonov. "Obveznice, ki jih je izdala vlada, so v rokah mednarodnih bankirjev," je dejal kongresnik. "Vladni dolg bo v prihodnjih dveh letih dosegel vsoto 40 milijard dolarjev in bodoče generacije bodo morale odplačevati ta dolg in obresti."

Cleveland, O., 20. jul. — Gomer Smith, podpredsednik Townsendove penzijske organizacije, je v svojem govoru po radiu izjavil, da je bila konvencija te organizacije politični cirkus. Okrtačil je tudi župnika Coughlina, ki je na konvenciji napadel Roosevelta. Smithova opozicija proti zvezi med Townsendovo organizacijo, Coughlinom in Lemkejevo unijako stranko je rezultirala v ultimatu, da mora Smith resignirati kot podpredsednik Townsendove organizacije. Ultimatu, vsebujoč to zahtevo, je bil predložen direktoriju penzijske organizacije, a ga je odklonila. "Cleveland je imel dve predstavi zadnji teden — razstavo Velikih jezer in Townsendovo konvencijo," je rekel Smith. Slednja se je spremenila v politični cirkus v veliko veselje sovražnikov penzijskega gibanja.

Sovjeti razvili nove zlate rudnike v Sibiriji

Moskva, 20. jul. — Novo in bogato ležišče zlatega prahu, bogatejša kakor je Alaska, je bilo odkrito v vzhodni Sibiriji, sto milo severno od Obotaka. Sovjetska vlada je že zgradila novo železnico od Irkutska do tega ležišča in poslala tja 60.000 delavcev z najmodernejšo opremo. Produkcija zlata v Rusiji se je

Mooneyjevo zaslišanje gre h koncu

Zvezno vrhovno sodišče bo imelo zadnjo besedo

San Francisco, Cal. — (FP) — Zaslišanje na Mooneyjevi zadevi, ki se je pričelo pred enim letom pred posebnim razsodnikom, katerega je imenovalo državno vrhovno sodišče, bo kmalu končano. Odrejeno je bilo, ko se je Mooney obrnil na federalno vrhovno sodišče glede procedure "habeas corpus" in je dobil odgovor, da morajo zadevo prerешati državna sodišča, kakor zahtevajo zakoni Californije.

Okrožno sodišče v okraju Marion in apelatno sodišče sta že odločili proti Mooneyju, kakor so odvetniki, ki sodelujejo z Mooneyjevim obrambnim odborom, že prej napovedali. Goto-vo je tudi, da bo državno vrhovno sodišče vzdržalo odlok nižjih sodišč in odklonilo apel glede nove obravnave. Ko bodo vse te formalnosti urejene, bo zadeva ponovno predložena federalnemu vrhovnemu sodišču, ki bo izreklo končno razsodbo.

Zaslišanje je prineslo na dan nadaljnje dokaze o omreženju Mooneyja in Billingsa. Izpovedi D. Handa, bivšega policaja, C. M. Fickerta, Mooneyjevega prosekutorja in E. Cunhe, Fickertovega pomočnika, ki so nastopili kot priče, so odkrile več tajnosti, ki so bile skrite Mooneyjevim odvetnikom vsa dolga leta po obravnavi. Finerty, Mooneyjev odvetnik, ima sedaj v rokah dokumentarno evidenco, da Mooney ni imel nepristranske obravnave, da je postal žrtve zarote, ki so jo skovali njegovi sovražniki. Ti so ga hoteli uničiti kot militantnega delavskega voditelja. Mooney in Billings bosta 22. julija dvajset let v ječi kot žrtvi omreženja.

Dvajset let je dolga doba. Eden izmed poročevalcev, ki sledi poteku zaslišanja, je bil rojen pet mesecev po eksploziji bombe v San Franciscu, ki je ubila deset oseb in so zločin naprtli Mooneyju in Billingsu. To je snov za premišljanje, kaj pomeni, če morata dva človeka sedeti dvajset let v ječi kot žrtvi omreženja samo radi tega, ker sta bila militantna delavska voditelja. Naprtili so jima zločin, ki ga nista storila, ju vrgli v ječo, v kateri sta zapravila svoja mladeniška leta.

Utopljenec, 20 minut v vodi, oživiljen

Zdravnik rešil mladega Cikažana

Chicago, 20. jul. — Walter Heger, strojnik, star 34 let, stanujoč na naslovu 2922 Lowell ave., je danes živ dasi je bil večeraj po vseh fizičnih zakonih in znamenjih mrtev. Heger je utonil v reki Fox pri Waucondi, kjer so ga kopal. Ko je izgrnil pod vodo, so ga iskali s čolnom in po dvajsetih minutah so našli njegovo truplo.

Po naključju je bil v bližini dr. John A. Ross iz Wauconde. Preiskal je mrtliča in začel s procesom oživljanja. Vbrizgnil je Hegerju adrenalin v srce, nato je pa delal z umetnim dihanjem štiri ure; tako je zdravnik delal, da je bil ves moker in drugi so mu pomagali. Bil je napačan. Po štirih urah je začel srce utripati, kri je pričela krožiti in pojavilo se je slabotno dihanje. Dr. Ross je sinoči izjavil, da je Heger v kritičnem stanju, toda ima priložnost za okrevanje. lani dvignila na 600 milijonov dolarjev vrednosti in novo ležišče morda dvigne rusko produkcijo na najvišje mesto na svetu.

IMPERIALISTIČNI MANEVRI PROTI SOVJETSKI UNJI

Hitler ima najboljšega zaveznika v angleških torijih

IGRA' MUNICIJSKIH KRALJEV

Strasburg ob Reni. — (FP) — Igra evropskih imperialistov proti Sovjetski uniji je odprta in prikrita, direktna in indirektna. Zadnja leta je stopil na čelo tej igri Hitler in prevzel mesto angleških torijev. To je tudi glavni vzrok, da torijska vlada vseskozi odprto in prikrito sodeluje z njegovim režimom.

Hitler je storil prvi korak v svojem fantastičnem načrtu za podjarmljenje Sovjetske unije, ko je izvedel remilitarizacijo Poljske. To je storil z namenom, da ob francoski meji postavi dovolj močan zid utrdob, ob katerem bo lahko preprečil Franciji, da bi šla na pomoč sovjetom v slučaju napada s strani Hitlerjevih kohort. On hoče prosto pot na vzhod.

Slučno velja tudi o francoskih municijskih in drugih magnatih, ki zalagajo Hitlerja z železno rudo, bauxitom in drugimi vojnimi surovinami. Samo lanske leto je Hitler prejel iz Francije 16.000.000 ton železne rude za svoj oboroževalni program in dovolj bauxita za 25.000 vojnih aeroplanov. In kakor angleški magnati, so tudi francoski municijski kralji pridno financirali Hitlerja ter mu pomagali na krmilo.

Oboji so pri tem seveda imeli enake načrte. Dobro jim je bilo namreč znano, ako se Nemčija zopet prične oboroževati, da bodo s tem lahko ubili doma vso opozicijo proti oboroževanju, v katerem so veliki dobičkarji. Iz tega namena so tudi financirali Hitlerja. In treba je ugotoviti, da se jim je to igra imenitno posrečila. Samo Anglija bo za novi oboroževalni program potrebovala nad eno milijardo dolarjev, kar pomeni, da imajo municijski baroni pred seboj dvojni dobiček: prvi od financiranja Hitlerja in drugi od domače oboroževalne industrije. Ti manevri so tako dobro izpadli, da je opozicija proti nadaljnjemu oboroževanju skoraj popolnoma izginila v Franciji, Angliji in Čehoslovakiji — yes, močnega municijske kralje ima tudi Čehoslovakija. Še celo delavske mase se mu več ne upirajo, ker vidijo — Hitlerjev strah.

Anglija in Francija bi bili vse to lahko preprečili, če bi bili pred dvema letoma stopili Hitlerju na prste in mu rekli: Stoj! Nobenega oboroževanja! Tega nista storili, ker ni bilo v interesu kapitalističnega razreda. Razorožena Nemčija bi prej ali slej pomenila tudi razorožitev Francije in Anglije, pri čemer bi bili udarjeni bankirji in vse vojne industrije, ki so važen stebel kapitalistične piramide. V sled tega sta Hitlerju tudi dajali po-tuho.

Toda Hitler bo moral prej ali slej prenehati z oboroževanjem, ker je delo že zastavil za več desetletij, iz delavstva pa sistematično preša zadnje cente. Edini večji finančni vir je katoliška cerkev. Znamenja tudi kažejo, da se bo njegov režim takoj po koncu (Daj na 2. strani.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE

PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in za Zdravstveno dravstvo (izven Chicago) in Kanada

\$5.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago

in Ohio \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za inostanstvo

Subscription rates: for the United States (except Chicago)

and Canada \$5.00 per year, Chicago and Ohio \$7.50 per year,

foreign countries \$9.00 per year.

Cene glaslov po dostavi. Rokopisni dopisi in nenarodnih

listov ne se vračajo. Rokopisni dopisi in nenarodnih

listov, drame, pesmi (id.) se vračajo pošiljatelju in v slufajo,

ta je priložil pošiljatelj.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of commu-

nications and unsolicited articles will not be returned. Other

manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned

to sender only when accompanied by self-addressed and stamped

envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Industrijska unija

Ze dalj časa doživlja Amerika zelo intere-
santno in zelo važno borbo med dvema mogoč-
nima strujama organiziranega delavstva. Ta
borba je zgodovinski mejnik ali "turnpoint"
med dvema oblikama delavske unije. In o re-
zultatu tega konflikta ne sme biti nobenega
dvoma. Stara oblika ameriškega delavskega
unionizma, "craft" ali vsaka posamezna stroka
zase, se mora umakniti, kajti dokončala je
svojo nalogo, na njeno mesto pa mora priti
industrijska unija, katera pomeni, da vsi de-
lavci ene industrije z masno produkcijo spa-
dajo v eno samo unijo.

Staro ali "craftno" obliko unije zastopa in
zagovarja William Green in z njim vred veči-
nina njegovega izvršnega odbora Ameriške
delavske federacije. Industrijsko obliko unije
pa krepko zastopa John L. Lewis s svojim Od-
borom za industrijski unionizem, v katerem je
danes zastopanih dvanaest velikih industrijs-
skih uni.

Težko se je sprizniti z dejstvom, da je
Lewis, ki je bil še pred leti zelo osvobodil-
ni vodja razbitih ostankov rudarske unije — da-
nes šampion radikalne forme delavskega uni-
onizma in odločen nasprotnik vsakega, kar je
starokopitno v Ameriški delavski federaciji.
Lewis, iz delavskega Savla Pavel, iz reakcio-
narja naglo se razvijajoči revolucionar, je v
dobrih treh letih dvignil skoro uničeno rudar-
sko unijo na prvo mesto v Ameriki. On pravi,
da se mora za ta čudoviti uspeh zahvaliti
Rooseveltu in njegovi Niri. Ampak Lewis ni
ostal pri rudarjih. Proklamiral je načelo in-
dustrijskega unionizma za vse industrije, or-
ganiziral centralo in takoj začel s kampanja-
mi. Lewis danes vodi energično kampanjo za
industrijsko unijo jeklarskih delavcev. S temi
akcijami je pa prišel v oster konflikt z Gree-
nom in njegovimi starokopitneži.

Green bi rad ustavil Lewisa, ali vse zama-
ja. Ves smešen ropot v Greenovem taboru je pri-
znanje poraza; vsak poskus discipliniranja
Lewisa in njegovih uni je bumerang, ki naj-
bolj udari Greena samega. Green to dobro
ve, zato se obotavlja, težko se pripravlja in
odlaga "kazensko akcijo" od seje do seje.
Zdaj se je Greenova opozicija kamoflajžirala
z nekakšnim "procesom" proti rebelnim unijam,
a tudi to bo najbrže farsa, katera ima namen,
da se zadeva zavleče do konvencije v prihod-
njem novembru — in takrat bo pa zares za-
ropotalo.

Lewis lahko nastopa samozavestno in brez
najmanjše bojazni. Dobro ve, da se razmere
na njegovi strani. Dobro je zjel situacijo,
kakršna je, in se ne ozira na sentiment in
tradicije. Masna produkcija, ki se bolj in
bolj razširja po vseh industrijah, ni več pri-
kladna za unijo stara forme; stroj je izenačil
delavce in interese vseh delavcev v taki in-
dustriji zahtevajo, da so organizirani skupno in
da se ne dele več po strokah, katerih dejan-
ski ni več v industriji z masno produkcijo.

Največji odpor industrijski uniji in največ-
jo zaslombo Greenu nudijo še stare stavbne
unije. Stavbna ali gradbeniška dela se niso do-
cela industrializirana in to je glavna ovira.
Pri zidanju hiš in drugih stavb so še zidarji,
ki pokladajo z rokami opeko na opeko, so še
tesarji, so ometarji, pleskarji, elektriki, mon-
terji in drugi, ki imajo za vsako teh strok
svojo posebno unijo. Vse te unije so zapo-
slene pri gradnji ene hiše — so druga drugi v
napotje. Da bi se vsi ti gradbeni delavci str-
nili v eno samo stavbinsko unijo, jim ne pride
na misel, prav za prav skrbje njih številni od-
borniki, ki imajo dobre plače — da stavbnim
delavcem ne sme priti kaj takega na misel.

Pred dvema letoma smo čitali, da se je za-
čela realizirati masna produkcija hiš. Napo-
vedali so, da bo ta industrija strla hrbenico
krizi. Vsaka večja kriza je doslej porodila
kakšno novo industrijo. Hiše bodo produci-
rali v tovarnah iz trpežnega materiala in sicer
v kosih, ki se bodo potem hitro zložili in stav-
ba bo lahko postavljena v nekaj dneh. Z ga-
ražami in nekaterimi drugimi manjšimi po-
slopi to že delajo, toda industrija za hiše na
veliko je nekje obšla. Nič več ne poročajo
o tem. Mogoče je vzrok v — kontraktorskih
starega kova za stavbna dela. Teh kontraktor-
jev, ki so enostavno paraziti, kar mrgoli v
Ameriki.

Enkrat pa to mora priti. Na ta način se
razvijajo razmere za industrijsko obliko unije,
katera je neizogibna, če hoče med delavci za-
vladati enakopravnost in prava solidarnost
(Dolge v zadnji koloni.)

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Vesti iz Bridgeporta

Bridgeport, O. — Delavske
razmere v tukajšnjih premo-
govnikih so se sem in tja neko-
liko izboljšale. Dela se od šti-
ri do pet dni na teden. Koliko
časa bodo tako obratovali, se
pa ne ve. Delo je tako težko
dobiti, zato ne svetujemo niko-
mur, da bi prišel sem s tem na-
menom.

Kar se tiče okoliških tovarn,
nekateri obratujejo s polno pa-
ro, druge pa delavce že odpu-
ščajo. Pred nekaj tedni so sko-
raj vse jeklarske tovarne zava-
rovali z zelo visoko žično ogradi-
jo v pričakovanju, da pride do
stavke. Mislili so: "Delavci
bodo zastavkali, mi bomo pa s
stavkokazi obratovali." No, ka-
pitalisti pa so delavce tudi na
drug način preslepili: dali so
jim en teden počitnice s plačo,
kar se ni še nikdar prej zgodi-
lo. Pri tukajšnji Wheeling
Steel je zdaj vse tiho.

Kot je bilo v Prosveti že po-
ročano, je 1. julija zadel mrtvo-
ud člana društva 13 SNPJ in
narodnika prosvete Louisa Ho-
čevarja. Umrl je 8. julija v
starosti 58 let. Pokopan je bil
na Linwood Cemetery 11. julija
ob ogromni udeležbi članov
društva 13 in 333 SNPJ. Čla-
nom sosednjega društva torej
lepa hvala.

Pokojni Louis Hočevar je
prišel v Bridgeport iz stare do-
movine pred 29 leti. Takoj je
pristopil k društvu 13 SNPJ.
Bil je član, da je težko boljše-
ga dobiti. Rojen je bil v Dvoru
pri Žužemberku. Tukaj zapu-
šča tri odrasle otroke, ki so vsi
člani društva 13. Zena mu je
umrla pred 18 leti.

Komaj smo njegove pokopali,
smo takoj drugi dan, 12. julija,
dobili brzojav iz Columbusa,
O., da je v državni bolnišnici za
umobolne umrl John Cerne. Z
bratom Fr. Marcusom se takoj
odpravila v Columbus, da na-
praviva vse potrebno za pogreb.
Ali kar prestrašila sva se, ko
sava ga zagledala. Prej je bil
tak korenjak, najmočnejši med
Slovenci v Bridgeportu, zdaj
pa popolnoma izčrpan.

Iz stare domovine je prišel v
Bridgeport pred 41 leti in bil
ves čas tukaj. Bil je ustanovni
član društva 13 SNPJ, kar pri-
ča tudi njegova certifikatna
številka 352. Doma je bil iz
Stavce vasi pri Žužemberku,
podmočje Plahač. V Bridge-
portu zapuša nekaj oddaljenih
sorodnikov, v Pennsylvaniji pa
tri nečake. Bil je dober član
društva 13. V vseh 32 letih ni
bil nobenkrat suspendiran in
tajnik ni imel z njim nobenega
nepotrebnega dela. Društvo
mu je bilo vedno prva skrb.
Umrl je v starosti 60 let. Po-
kopan je bil v Columbusu 14.
julija na Memorial Park Ceme-
tery. Dragi John, spavaj mirno
v ameriški zemlji.

John Kocjančič, 13.

Klic k oživiljenju

Springfield, Ill. — Zelo redki
so dopisi iz naše naselbine. Kri-
za nas je storila brezbrizno, u-
bila naše družabno življenje, ki
je pred leti cvetelo, da je bilo
veselje. Bili smo kot ena dru-
žina, pri vsaki priložnosti smo bili
zastopani stoprocentno. Rojaki
iz sosednjih naselbin so se z ve-
seljem udeleževali naših veselje
in piknikov. Zabavali smo s
smehom na ustin in bili židane
volje. Za nekaj ur smo poza-
bili vsakdanje skrbi in trplje-
nje. Bili so krasni časi.

Kaj pa danes? Kje je tista
sloga? Sreča rojaka. Komaj
da se pogledata in gresta dalje,
vsak zatopljen v svojih mislih
in oba v upanju na boljše čase.

Kako bi se dalo temu odpo-
moči? Ali bi res ne mogli obu-
diti prejšnje volje ter se zopet
skupaj pozabavati? Naš narod
je po naravi vesel; čisto nič mu
ne pristaja v kotu čepeti in
tarnati. To tudi škoduje zdrav-
ju. Otrsimo se melanholije in
obudimo prejšnjo družabnost
in sloga! Življenje je kratko.
Poleg skrbi in dela smo upra-
vičeni tudi za razvedrila. Se-
bičnost in zahrbnost naj iztine-
ta iz naše srede in zasije naj
na naših ustin zopet oni dobro-

hotni nasme, ki priča, da je
življenje res vredno življenja.

Kdor se strinja s to idejo, bo
pokazal s tem, da se udeležil pik-
nika, ki ga priredi žensko dru-
štvo 184 SNPJ v nedeljo, 26.
julija, na Frank Kramarjev-
vem vrtu. Začetek ob dveh
popoldne, zvečer bo ples na
gladkem cementnem podu za-
naj na prostem.

Dasi je naše društvo majhno,
vam zagotovimo obilo zabave in
dobro postrežbo. Upam, da ne
boste prezrili našega vabila.
Dobrodošli vsi — debeli in suhi,
majhni in veliki, stari in mla-
di. Za vse bo prostora.

Se nekaj! Kot veste, so bili
Ribničanje navsakem semnju
ali žeganju s suho. In drugo
robo iz ilovice. Tudi nam je
eden obljubil, da jo pribriše,
ako mu dovolimo na naš piknik.
"I, kruota, ker smo zastopani
po celjem svejt, bomo pa še k
vam pršli. Morda se bo pa kaj
prodalo?" Le pridite, stric Ur-
ban! Zagotovimo vam, da lon-
čenih piščalk boste prodali več
kot ste jih na semnju v Loškem
Potoku, kjer sem jaz eno kupi-
la za zadnje tri krajcarje, ki
so mi jih mati dala za kruh, po-
tem sem bila pa cel dan lačna.
To je piskalo v želodcu in
ustih!

Nič se ne bojte, vam se kaj
takega na našem pikniku ne bo
zgodilo, ker jedi in pijače bo
dovolj. Tiste tri krajcarje pa
posebej v ruto zavežite za pi-
ščalko.

Vročina zahteva v tej okoli-
ci veliko žrtv. V bolnišnici se
nahajata dve članici društva
47. Želimo jima hitrega okre-
vanja.

Torej ne pozabite, kam gre-
mo v nedeljo. Kdor nima av-
ta, naj vzame North 14th st.
bus in se pelje do konca. Tam
bo čakal avto, ki vas popelje na
prostor, oddaljen kakih sedem
blokov. Na svidenje!

Odbor.

Nov grob v Sharonu

Sharon, Pa. — Dne 27. junija
je tukaj preminul Frank Marč.
Bolehal je tri leta za sušico.
Zadnje leto je bil tako slab in
izčrpan, da je bil vedno v po-
steli. Tukaj zapuša žalujočo
soprogo, dve že odrasli hče-
ri, neke v Ameriki pa enega
brata, o katerem se ne ve, če je
še med živimi. Doma je bil iz
Vrhpolja pri St. Jernjeru, Do-
lenjsko. Star je bil 54 let. Član
ni bil nobene slovenske podpo-
rne organizacije, bil pa je v ne-
kem inšurencu za čisto malo
vaoto.

Pred več leti, ko še pisca tu
ni bilo, je bil pokojni Frank
član društva 31 SNPJ. Jednoto
je pustil iz sledečega vzroka:
Nekoč je on trdil, da je plačal
mesečni assement, tajnik pa je
vztrajal pri tem, da ga ni pla-
čal. Tako Frank ni hotel pla-
čati ali pa ponovno plačati in
sledila je suspenzija. (Sedaj
sta se že oba preselila v večno
lovišče, dotični tajnik in
Frank.) Čigava je bila krivda,
se še danes ne ve. Po mojem
mnenju je bilo krivo tudi dru-
štvo, ker ni članstvu preskrbelo
plačilnih knjižic. Pri marsi-

Robert Burke iz Youngstow-
na, O., vodja Unije ameriških
študentov.

katerem društvu je že prišlo
do prikanja, češ: "Jaz sem
plačal!" "Pa nisi plačal!" itd.,
ker članstvo nima plačilnih
knjižic ali pa jih doma pusti,
ko gre plačat assement.

Dokler je bil pokojni Frank
zdrav in v pravih letih, mu je
marsikdo prigovarjal, naj zo-
pet pristopi v društvo. Ali
Frank, ki je bil bolj trmaste
nave, si ni pustil nič dopove-
dati. Argumentiral je tudi, kar
stari člani pomrejo, bo vse to
prepadlo, ker mladina gre v
ameriška društva ali v inšu-
renci. Motil pa se je v svojo
veliko škodo. Pazi, rojak, da
se tudi tebi kaj sličnega ne pri-
peti.

Na dan pogreba se nas je
zbralo skupaj precej rojakov
in tudi drugorodcev. Bili smo
skoraj vsi člani SNPJ, tako da
lahko smelo rečem, da mu je ob
zadnji uri priskočila na pomoč
SNPJ in ga spremila k zadnje-
mu počitku. Naj mirno počiva
v ameriški grudi! Marčevi dru-
žini moje sožalje. Pokopali
smo ga 30. junija po cerkvenih
obredih.

Michael Lenarčič, 31.

Iskanje zidarskega dela

Butte, Mont. — Ker bodo v
tem mestu zidali novo šolo, sem
se oni dan podal v mestno hišo
z namenom, da poizvem, ako bi
se moglo dobiti zidarsko delo.
Nisem vprašal nobenega, v ka-
terem kotu ali nadstropju se
pisarna nahaja. Iskat sem jo
šel na slepo srečo.

Ko dospem po stopnicah v
drugo nadstropje, vprašam dva
pometača, kje je dotična pisar-
na. Enemu tudi pokažem kar-
to, katero sem prejel, ko sem
bil še v Helperju, Utah. Ker mi
on ni mogel dati potrebnih in-
formacij, je karto začel čitati
drugi pometač. Ta me prične
ogledavati in me vpraša, če
sem Kranjc. "Ja, Slovenec
sem," mu odgovorim. Nato mi
pokaže, kje je pisarna. Ta-
koj pa se je med nama razvil
pogovor, ker sva se očividno
začela zanimati drug za druge-
ga. Njegov tovariš je naju pu-
stil in odšel po poslopu za de-
lom.

Pogovor se je razvil o Hel-
perju in o delu tukaj v Buttu.
Povedal mi je, da je on pustil
dvajset let svojega življenja v
bakrenih rudnikih. Slovensko
je govoril dobro, da sem prvot-
no mislil, da je tudi on pred leti
dospel iz starega kraja. Ko ga
vprašam, če čita Prosveto, mi
pove, da sem pa tam, ne dosti.
Pove mi, da je bil rojen v Ame-
riki — vprašal ga nisem, kje.

Kot sem izprevidel, ga je de-
lo čakalo in ni bilo dosti časa
za razgovor. Često se je ozri-
sem in tja, morebiti iz bojazni
radi dela, katerega je treba iz-
vršiti v kratkem času. Predno
se razideva, ga vseeno vpra-
šam, ali je čital Adamičeve
knjige.

"Ja, sem eno," Povrnitev ro-
jaka," mi odgovori. "Je zelo
zanimiva za nas tu rojene. Tu-
di sodnik ima knjigo doli v pi-
sarni." Vpraša me, če je A-
damič Korosec, nakar mu po-
jasnim, da je doma z Dolenj-
skega, od Grosuplje pod Ljub-
ljano. Izrazil je željo, da bi
ga rad videl. "Je star preko 40
let?" me vpraša, nakar mu po-
jasnim, da ima 37 ali 38 let.

Nato sva se poslovila. On je
šel dalje po poslopu, da izvrši
svoje delo, jaz sem šel pa v pi-
sarno, da poizvem, kako je z
zidarskim delom projektirani
novi šoli.

V pisarni dobim vse potrebne
informacije. Oseba mi je sve-
tovala, naj se informiram pri
zidarski uniji; ako oni odobri-
jo, tedaj znam dobiti delo, ka-
dar se bo odprlo.

Nato sem šel iskat urada zi-
darske unije. Izvedel sem, da
je ni v tem mestu, toda neki zi-
darski delovodja mi je rekel,
ako imam unijsko karto, da mi
bodo delo v kratkem preskrbeli,
drugače ga bo bolj težko dobiti.
Pojasnil sem, da karte nimam.
Nato mi omeni, naj se še oga-
sim, ker ga mogoče le dobim, če
bodo nujno potrebovali. Mi-
slim pa, da mi ga ni čakati, ker
stavbinska industrija je še ved-
no na psu po vsej deželi in je
torej dosti brezposelnih unijs-
skih zidarjev. Mogoče je kaj
bolje v večjih mestih, kot na
primer v Los Angelesu in San
Franciscu. Plača je še povolj-

na — \$8.20 za osemurno delo.
Kot sem čital, imajo zidarji
šesturnik v Californiji.

No, tja skoli nameravam v
kratkem odpotovati in bom po-
izvedel, kaj in kako. Naj za-
sedaj zadostuje, ob priliki bom
Prosveti poslal še kak dopis, da
boste čitatelji izvedeli, kako je
po drugih krajih dežele.

Frank Kroll.

Časnikarji piketi-
rali republikancePristaše Landon a in
Hearsta so opominja-
li na svojo stavko

Milwaukee. — (FP) — Wis-
consinaki republikanski prista-
ši Alfa Landon a, Hearstovega
predsedniškega kandidata, se
na svoji konvenciji niso preveč
dobro počutili, ker so njih zbo-
rovanje piketirali časnikarski
stavkarji pri Hearstovem listu
Wisconsin Newsu.

Stavkarji so poskrbeli, da so
vsi delegatje dobili letake, v ka-
terih je orisan boj proti Hera-
stu. Tudi so jim povedali, da
bodo poskrbeli, da bodo v kam-
panji pravilno podučeni vsi vo-
lilci, predvsem pa delavci, ka-
terih glasove bo Hearst skušal
loviti s svojo "delavsko plan-
ko". "Glas za Landon a je glas
za Hearsta", je stalo na napi-
slih, katere so stavkarji nosili v
piketni demonstraciji zunaj
konvencije dvorane.

Nekatere delegate je to pike-
tiranje tako dirnilo, da so kli-
cali policijo z zahtevo, naj raz-
biče demonstracije. Iz enega
ali drugega vzroka, najbrž valed
preteklih izkušenj z razbi-
njem demonstracij teh stavkar-
jev, pa milwauška policija ni
poslušala glas — svojega gos-
podarja.

S pridruženjem časnikarske
unije Ameriški delavski federa-
ciji bo prišlo tudi do ožjega so-
delovanja s tiskarskimi in dru-
gimi unijami. Milwauška po-
stojaška je že podvzela korake
za pridruženje k svetu tiskar-
skih uni, centralni uniji in dr-
žavni delavski federaciji. Stav-
ka traja že od 17. februarja, to-
da bojevitvi časnikarji še niso
obupali nad situacijo.

Imperialistični manevri
proti Sovjetski uniji

(Nadaljevanje s 1. strani.)

čanju svetovne olimpijade vrgel
na bogate katoliške blaginje in
institucije ter pograbil v vojne
namene, kar se bo dalo pograbi-
ti.

In kaj potem? Ekspanzija pro-
ti vzhodu — proti Rusiji? Vsa
to je v načrtu Hitlerjevega pro-
grama. Deloma v ta namen gra-
di tudi močan fašistični blok v
centralni in jugovzhodni Evropi.
Prvi člen te antisovjetske alian-
ce je nova pogodba med Nemčijo
in Avstrijo, na ostale člene —
Ogrsko, Rumunijo in Jugoslavijo
— Hitler pa še računa. Poljsko
ima že tako na svoji strani in do
pobotanja lahko pride tudi med
njim in Mussolinijem.

Zaslugo za vse ta razvoj imajo
v veliki meri angleški toriji, ka-
terim Sovjetska unija ni dosti
manjši trn v peti kakor Hitler-
ju. Vsa proti njej spletarijo in
manevrirajo ves čas njenega ob-
stoja. Ko je Japonska invadirala
Mandžurijo, niso proti njej za-
vzeli nobenega koraka, čeprav o-
groža njih imperialistične intere-
se na Daljnem vzhodu. Mirno so
čakali, da proti Japonski nastopi
Rusija, toda sovjetski voditel-
ji se niso dali potegniti in iti v
ogonj po kostanj za angleške im-
perialiste. Sovjetska unija pred-
vsem želi miru.

Torijem bi bilo povsem prav,
ako bi se Nemčija zapletla v
vojno s sovjeti. V tem slučaju
bi prenehala nevarnost, da bi od
njih zahtevala svoje bivše kolo-
nije. In ako bi Rusijo premagala
z pomočjo Japonske, bi ne bila le
zaposlena dolga leta z "asimila-
cijo" sovjetskih narodov, mar-
več bi prej ali slej prišla tudi v
konflikt z Japonsko, kar bi tudi
bilo v interesu angleških imperi-
alistov. Slednji gledajo na ves
razvoj z daljšega vidika in pri-
dno kujejo svetovno fronto pro-
ti Sovjetski uniji.

Zračne in sončne kopeli

Fiziološki učinki zračnih kopeli so v skla-
s temperaturami različni različni.

Mrzla zračna kopel (do 14 stopinj Cel-
sija) znižata temperaturo in utrip, stopnjuje pa di-
anje in krvni pritisk. Subjektivni počutek
kakor ni neprijeten.

V hladni zračni kopeli (14 do 20 stopinj)
frekvenca utripa, dihanje in temperatura
nekaterih oseb znižajo, pri drugih pa zvi-
jo. Krvni pritisk kaže večinoma dvigajočo
tendenco. Počutek povprečno prijeten.

V vlažni zračni kopeli (20 do 30 stopinj)
učinek na utrip in dihanje (pod tem razum-
mo tudi kožno dihanje) različen, telesna tem-
peratura in krvni pritisk se nagibata veči-
noma k znižanju. Subjektivni počutek je tu
prijetnejši.

Tople zračna kopel povzroča porast ut-
ripa in telesne temperature, dočim krvni priti-
sk dihanje pada. Tudi tu je subjektivni po-
čutek zelo prijeten. V celoti se učinek tople zra-
ne kopeli približuje učinku sončne kopeli.

Sončno kopel je smatrati za lek. Dviga
trip, dihanje, temperaturo in krvni priti-
sk. Precejšnji meri in jo je mogoče primerjati
najbolj z znojilno kopeljo, ker pospešuje te-
potenje. Subjektivni občutek je malo dra-
žen nego pri zračnih kopelih. Ker se teles-
na temperatura dviga, jo občutimo spet kot
ježno, pozneje pa so možni še drugačni obč-
utki, posebno če traja kopel predolgo. Sledijo la-
glavobol, težko bitje srca, slabost, nespeč-
nost, pogostoma tudi kožne opekline in sončni
Treba je torej previdnost.

V splošnem je fiziološki učinek zračne ko-
pel za zdrav organizem zelo ugoden in še naj-
poboljša učinku vodne kopeli. Na prvi pog-
led je videti, da vpliva utrjevalno.

Učinek na bolni organizem pa je lahko il-
luj. V primerih nevtrastenije je različen
primeru bolezni Basedova večinoma ugod-
en. V primerih arterioskleroze učinkuje zra-
čna kopel ugodno, sončna pa ne. V primerih
matizma in trganja v kolkih učinkuje son-
čna in topla zračna kopel baš s toploto tola-
ja bolečine, drugih odločnih učinkov ni o-
ziti. V mnogih primerih se hemoglobin v
pomnoži.

Dočim razlike med zračno kopeljo v go-
r in v ravnini (seveda mora biti tu zrak č-
isto niso posebnost velike, učinkuje sonce v go-
r silneje nego v ravnini.

Cudež 20. stoletja

Nekje v Evropi je prišla na krmilo
vlada. Kakor je pri takih priložnostih že
ali manj tehtna navada, je tudi tu dobila
la precejšnjo valjavo. Med mnogimi veli-
mi, ki so se morale umakniti novemu siste-
mu, je bil tudi guverner narodne banke.

Novi guverner ni prišel iz vrst finan-
kov, kakor je sicer pri tej ustanovi hvaleno
na navada; nego ga je nova vlada poklicala
vrst višjega uradništva, seveda strokovnj-
v denarstveni politiki.

In zdaj se začne čudo dvajsetega stolet-
ja. Kandidat je izjavil, da prevzame guve-
rstvo le pod dvema pogoje, obema ena
tehtnima:

1. da ga vlada v narodno banko samo-
časno delegira, to je, da ostane še nadalje
državni uradnik, in

2. da obdrži svojo uradniško plačo, ne
guvernersko, čeprav je le-ta trikrat ali štiri-
krat večja od njegovih dosedanjih prejemov.

Vesti s Primorskega

GORISKE ČREŠNJE

Na poslednjem zasedanju goščega korporacijsko-gospodarskega sveta je poročal kmetijski strokovnjak dr. Scaramuzza o goščih črešnjah in njih gospodarskem pomenu za deželo. Iz njegovega poročila zanimivih podatkov.

Črešnje, ki jih imajo v deželi, so vrste, goje predvsem na Kranjski, v spodnjih delih pa v Vipavi in Soči, zlasti v okolici Gorice ter v Brdih. Pridelki bil letos zaradi hudih neviht in toče pičli, čeprav so cene nekoliko višje kakor v preteklih letih, kar je posledica manjših količin. V zadnjih letih dohodki od sadja sploh stalno nazadujejo.

V razdobju let 1923 do 1928 imajo povprečni letni pridelki 18.138 stotov, v času 1929 pa 21.097. Leto 1932 je bilo za 21.097. Leto 1932 je bilo za 21.097. Leto 1932 je bilo za 21.097.

Ferdinand Koejančič iz Gorice je dobil en mesec zapora, ker je prekršil določbe opomina (diffida). Strela je ubila Pavlo Krivec, staro 36 let, iz Pečin pri Sv. Luciji, ki je delala na polju. V Brestljah (Kojso) je zgorela hiša posestnika Franciška Marini (Juretič). Zgorelo je vse poljedelsko orodje in 40 q sena. Škoda znaša 15.000 lir. V Trnovem na trnovski planoti je zgorela hiša Josipini Volk. Škoda je za 7.000 lir.

V Trstu je prefekt dal zapreti zopet neko slovensko trgovino. Pod motivacijo, da je prodajal krovje meso za volovsko, je moral zapreti svojo mesnico Ivan Konjedič v via delo Scoglio 33. Občina Hrenovica, kakor tudi vse njene frakcije, je dobila pred kratkim elektriko. Spet nova obsodba Gorica, junija 1936. — Ni dolgo od tega, ko smo poročali o prihodu nekaterih naših konfinirancev iz Južne Italije. Čeravno so bili poslani domov samo taki, ki so bili res popolnoma po nedolžnem obsojeni v konfinacijo, ali pa zaradi kakšnega pravnega prestopa, smo upali, da pridejo tudi ostali. Toda teh ni. Pač pa so na dnevnem redu nove aretacije in te dneve smo se prepirali, da je bil 35 letni Brice Vito, daleč naokoli poznan in spoštovan posestnik iz Derenberga, poročen in oče štirih otrok, od goriške konfinacijske komisije obsojen v konfinacijo. Že nekaj časa je od tega, ko so ga aretirali in poslali v Gorico in tudi sodeč po raznih govoricah smo pričakovali, da bo aretirani poslan v konfinacijo, vendar prepričani, da ni ničesar zakrivil, smo kljub temu upali, da ga izpustijo iz zaporov.

Po amnestiji zopet v zapor Trst, julija 1936. — Pri procesu proti takozvanim "slovenskim teroristom", ki se je vršil v Trstu v začetku septembra 1930 in ki je obsojil na smrt z ustreljenjem v hrbet štiri mlade slovenske fante, je bil med drugimi obsojen tudi Andrej Manfredi iz Kobariča, in sicer na 10 let ječe. Na podlagi dveh amnestij, ki sta bili izdani po njegovi obsodbi, se mu je kazen reducirala na pet let, tako da je pred dobrim letom smel zopet domov. Seveda ni bil s tem že prost temveč pod stalnim policijskim nadzorom. Pred nekaj dnevi pa so ga aretirali in gnali v zapore v Gorico. Kaj utegne biti vzrok njegovi aretaciji, ni nikomur znano. Očitno bo tudi njega doletela enaka usoda, kakor Romana Pahorja, Slavka Bevka iz Cerknega in Ivana Obada iz Saleza, ki so morali po prestani kazni v konfinacijo. Po sistemu, ki vlada sedaj v Italiji, zlasti pa v Julijski krajini, pa utegne doleteti Manfredi še hujša kazen.

Štirje fanje iz Crniča so postali sedaj srečni, ker jim je neki Furlani N., vojak v Abesiniji, poslal in plačal izkaznice za vstop v fašistično stranko iz abesinskega mesta Desie. Namenil jih je baš Crničam. Vzroka ne vemo. Italija Redenta je odprla v Bovcu malo letovišče (kolenijo), kjer se bo sončilo okrog 50 otrok mesec dni.

Velik požar v Prvačini je uničil 25. junija hlev in gospodarske priprave Francu Stucinu. Poleg tega mu je zgorelo še 30 q sena. Škoda je precej velika. V Trnovem je zgorela hiša posestnika Josipine Volke. Škoda je precej velika.

V Trnovem je zgorela hiša posestnika Josipine Volke. Škoda je precej velika.

Strela je ubila v okolici Gorice 24 letnega Viktorja Kožuha. Ko je prišla nevihta, je bil v gozdu, kjer je pobiral drva. Iskal je zavetja pod drevesi in našel smrt.

Velike slavnosti so imeli v Tolminu. Zbralo se je veliko dopolavoristov od blizu in daleč. Pri raznih patriotičnih manifestacijah so obujali spomin tudi na Danteja, ki je baje hodil po teh krajih.

Goriški podprefekt David je obiskal Idrjo in prisotnoval o tvoritvi kinematografske dvorane sanatorija "Duchessa d'Aosta".

Zaradi kršitve zakonov o javni varnosti so bili aretirani 60 letni Anton Gabrovec iz Steverjana, 26 letni Alojzij Zizaj iz Smartnega pri Kojskem in 32-letni Pavel Sturm iz Podgore.

Pri Idrji so našli v prepadu truplo kmeta Petra Mavriča, staro 70 let. Truplo so izvele iz prepada z velikimi težavami. Uporabljati so morali vrvi. Menijo, da je padel po nesreči, ko je šel domov.

V Cerknem so karabinjerji aretirali 33 letnega Nikolaja Močnika iz Zakriža, ki bo moral prebivati 4 mesece in plačati 2.000 lir, ker je prešel mejo brez dovoljenja.

Aleksandru (Anton?) Jerebu iz Zakriža je zgorelo 40 q sena, stanovanjska hiša in hlev. Škoda je 8.000 lir. Baje je bil ogenj podtaknjen. Stavbi nista bili zavarovali.

Pet mrtvih pri eksploziji granate v Gorici

Gorica, junija 1936. — Zopet se je zgodila v okolici Gorice strašna nesreča, ki je zahtevala kar pet žrtev. Te nesreče s razstrelivom, ki je ostalo še iz časa vojne, so jasna priča bede. Hitro po vojni se je pobiranje vojnega materiala seveda z velikim rizikom izplačalo, ker ga je bilo veliko. Toda sedaj morajo ubogi iskalec razkopavati teren in neredno se zgodi, da udarijo ravno po granati. V Stari gori pri Gorici so pobirali na ta način vojne ostanke Gustav in Friderik Meriani (Merlan?), oče in sin, stara 48 oz 16 let, stanujoča v ulici Pascoli, 47 letni Ferdinand Josip in 17 letna Josipina Lipušček, stanujoča v ulici Montesanto 47, in 21 letni Gverin Favero. Pri potoku Iškuri so našli veliko 305 mm granato. Baje zaradi neprevidnosti je prišlo do eksplozije, ki je dobesedno raztrgala trupla imenovanih. Angel Favero, ki je ob času eksplozije stal 100 m stran, je bil popolnoma nepoškodovan. Zraven njega pa je bila 14 letna Veronika Lipušček, ki je dobila težko rano na roki od koščka granate. Identificirali so šele tri žrtev. Ostali dve pa je sila eksplozije tako raznesla in raztrgala, da jih ni mogoče dobiti. Oblasti so uvedle preiskavo.

Protest brezposelnih delavcev v Chicagu

Chicago. — Okrog 5000 brezposelnih delavcev je v soboto korakalo iz Union parka po Randolph ulici in Michigan aveniji do 16. ulice, kjer se je vršil na prostem protestni shod proti omejitvam javne podpore. Posebna deputacija je obiskala mestno hišo, kjer je predložila zahteve brezposelnih. Illinois Workers' Alliance je aranzirala to protestno gibanje.

Vesti iz Jugoslavije

Nagla smrt. — V soboto 27. junija jutraj so našli ljudje v Šiški na neki cesti ob plotu nekibnega človeka, o katerem so mislili, da si ga je pač preveč privoščil. Toda ko je prišel zdravnik, je ugotovil smrt. Mrtvi je bil dr. Joško Fon, mestni zdravnik v Ljubljani, star šele 33 let. Že nekaj časa je tožil, da mu je stalno slabo, ker je imel slabo srce. Usodni večer se je z družbo odpravil v Šiško v neko gostilno, ko pa so se vračali, je Fon stopil iz avtomobila, češ, da bo šel rajši peš, ker ga spet obhajajo slabosti. Napravil pa je le nekaj korakov in se ob ograji zgrudil in umrl. Zadel ga je kap.

Cankarjeva družba je poleg Koledarja za 1937 izdala nadaljevanje Beerove Zgodovine socialnih bojev, eno Seliškarkovo povest in prevod Winderjevega romana "Stefka". Winder je češko-nemški pisatelj in je za ta svoj roman o služkinji Stefki prejel predlaskim nagrade češkoslovaške države.

Franciskani tožijo škofa

V Zenici v Bosni ima franciskanski red svoj veliki samostan. Ta samostan ima tudi velike komplekse zemljišča in so franciskani dolgo vrsto let vodili vse "dušebrižniško delo" v vsej okolici. Franciskani pa se že od nekdaj ne razumejo prav dobro z ostalimi ustanovami svete cerkve. Povsod tli na tihem nesporazumljenje med franciskani in posvetno duhovščino.

To je postalo posebno očitno v razmerju zeniških franciskancev do sarajevskega škofa. Ta škof je namreč poslal franciskanom v Zenico konkurenco: ustanovil je tamkaj župnijo in postavil tja svojega župnika, ki naj bi torej franciskanom prevzel precejšen zaslužek: maševanje, pogrebe, krste, poroke itd. A zgodilo se je še huje: škof je tej novi župniji in svojemu župniku izročil precejšen kos zemljišča, ki je last franciskancev.

To odvzete zemljišča pa je izbilu sodu dno: franciskanski samostan je vložil pri posvetnem sodišču tožbo proti sarajevskemu škofu zaradi prilastitve tuje posesti. (Po domače se pravi temu nekoliko drugače.) Ta tožba, o kateri so seveda takoj pisali vsi jugoslovanski listi, je škofa silno razjezila. Škof dr. Šarić je menda prav zaradi tega poteval pred meseci v Rim in se pritožil pri papežu. Tudi je baje tedaj izrazil v Rimu svoje pomisleke proti nekemu zeniškemu franciskanu, ki je referent za verstvo v prosvetnem ministertvu.

Toda tožba je bila vložena in treba se je bilo pripraviti. Iz škofove okolice so spuščali prego listov v javnost izjave, da tisto zemljišče ni last franciskancev, ampak cerkvena last, in da torej sme razpolagati z njo papež sam. Tudi je škof izjavljal, da gre za cerkven spor, v katerem posvetna sodišča nimajo pravice odločati. Toda franciskani se niso upognili, niso se dali prestrašiti. Tožbe niso umaknili, čeprav so to baje tudi iz Rima zahtevali.

Dne 4. julija se je vršila prva razprava pred zeniškim sodiščem. Obe stranki sta poslali na razpravo svoja dva advoka-

ta. Franciskanski odvetnik je najprej zavrnil škofovo mnenje, da za to zadevo ni pristojno cerkveno sodišče. Odvetnik škofiješke pisarne je dokazoval, da je zemljišče v Zenici last cerkve in da torej razpolaga z njo sam gospod rimski papež. Odvetnik franciskancev pa je predlagal, da zasliši sodišče več priči, ki naj potrdijo, da je sporno zemljišče last franciskanskega samostana, ki edini sme razpolagati s tem zemljiščem. S tem naj se tudi ugotovi, da je sarajevski škof zemljišče nelegalno odvezl in si ga prisvojil osiroma ga izročil župniku nove zeniške fars. Ta predlog je sodišče sprejelo in tako se bo razprava nadaljevala 18. avgusta. Proces sam nam kaže, kakšni boji se vrše znotraj cerkvenih ustanov zaradi posebnih dohodkov, ki so prva stvar, večja od discipline in pokornosti.

Gradnja delavskih stanovanj v Angliji

Slumski predeli se naglo umičejo ličnim hišicam

London. — Tudi Anglija gre zadnja leta skozi večjo ali manjšo krizo, toda te krize nič ne občuti gradbena industrija. V Ameriki je na primer največji zastoj že dolga leta prav v tej industriji.

V povojnih letih je Anglija brez Skotske — preselila eno četrtno svojega prebivalstva v nova stanovanja. Do septembra 1935 je zgradila nič manj ko 2.804.888 hiš, ki so večinoma dvonadstropna stanovanja za dve in štiri družine.

Zadnja leta najbolj prenavljajo London, kjer naglo izgledajo notorični londonski slumi. Izginili bodo popolnoma v približno desetih letih.

Glavni del stanovanjakega programa vodi vlada, ki daje subvencijo občinam in tudi privatnikom — večinoma posojilnim društvom, ki so globoko v tem biznisu. Stroške za podiranje slumov nosi izključno federalna vlada, ki ima široke pravice in moč "konfiscacije" starih hiš in stavb. Fiktično lahko preseli vsako družino in podere vsako staro stanovanje. Lastnikom plača le za stavbišče, ne pa za poslopje.

Glavni problem v zvezi s tem programom je tudi v tej deželi preskrba stanovanj za revne družine, ki radi nizkih dohodkov ne morejo zmagovati večje stanarine. Toda tudi ta problem se počasi umiče.

Detroiti škof dal ukor "fathru" Coughlinu

New York. — Detroiti škof Michael Gallagher je v soboto pred ukrcanjem na italijanski parnik, ki ga povede v Rim, povedal reporterjem, da je "fathru" Coughlinu pozval predse in mu rekel, naj v bodoče brzda svoj jezik in naj bo malo bolj diplomatičen, kadar kritizira predsednika Roosevelta.

Mizerija brezposelnih v New Jerseyju

Državne avtoritete odgovorne za situacijo

Trenton, N. J. — (FP) — Država New Jersey, ki je adoptirala republikanske metode v zvezi s oskrbo revežev, ko je to breme napravila okrajnim in mestnim vladam, eksperimentira z mizerijo, da ugotovi, koliko časa ljudje lahko vzdržijo v stradanju. Tako naglašajo poročila American Assn. of Social Workers.

Poročilo bazira na preiskavi, ki jo je ta organizacija vodila v 41 tipičnih okrajih in mestih v New Jerseyju. Nekateri okrajji so reducirali podporo v živilih 50 do 75 odstotkov, odkar je država prenehala z nasičevanjem revežev. Prebivalci, ki so manj ko pet let v državi in samci sploh ne dobivajo podpore.

Walter West, tajnik omenjene organizacije, je dejal, da resne posledice newjerseyskega eksperimenta so očitne, ako se pomisli, da so štirje izmed vsakih desetih oseb, ki so odvisne od javne podpore, otroci pod šestnajstim letom. Otroci so podhranjeni in boleznijo zahtevajo med njimi številne žrtve. Za to so odgovorne državne avtoritete, ki so s svojo politiko, da je treba uravnovesti proračun, povečale bedo med brezposelnimi delavci, ki so odvisni od javne podpore.

Zadružništvo ima oporo pri farmarjih

Zadrage izkazujejo veliko porast prometa

Washington, D. C. — (FP) — Ameriški farmarji se v svoji borbi za obstanek oklepajo združnega gibanja, v katerem vidijo izhod iz nemogočnega položaja. Do tega zaključka je prišla ustanova Farm Research, Inc., ki v svojem zadnjem bulletinu naglašajo porast združnega gibanja v državah severozapada.

Bulletin vsebuje številke, ki kažejo velikanski napredek združnega gibanja med farmarji. Ti imajo že 8794 združnih organizacij, ki so v preteklem letu stržile in prodale poljskih pridelkov v vrednosti \$1.330.000.000. V zadnjih štirih letih je število članstva poskočilo 44 odstotkov in zadrage imajo sedaj 2.490.000 članov.

Ustanova v svojem bulletinu opozarja tudi na nevarnost, ki preti združnemu gibanju. Največja je zapadlost v praksi, ki omogoča prehajanje kontrole nad zadrugami v roke male skupine ljudi. V takih slučajih nimajo članstvo nobene garancije, da bodo njegovi interesi protektrirani, kajti vsa stvar postane pristrana bižniška afera. Demokratična kontrola je potrebna, članstvo mora imeti glavno besedo, da se tako ohrani načela, na katerih je zgrajeno združno gibanje.

Gladovna stavka strla Richterja

New York. — Otto Richter, mlad antinacij, kateremu preti deportacija v Nemčijo, kjer ga čaka gotova smrt, je bil odpeljan v bolnišnico na Ellis Islandu, ki je padel v nezavest po dvatedenski gladovni stavki. Začel je z gladovno stavko, da tako protestira proti deportaciji. Ameriški odbor za zaščito tujerodcev, ki se je zavzel za Richterja, je zdaj apeliral na javnost, naj izvaja pritisk na federalni delavski department, da se Richter oprosti na podlagi stare ameriške tradicije, da je treba dati zavetje žrtvam političnih persekucij. Richter je pobegnil v Ameriko potem, ko so ga Hitlerjevi rjavosrajčniki ugrabili in pretepli. To se je zgodilo v noči 1. 1933, ko je bil zažgan nemški parlament. Aretiran je bil v San Franciscu, Cal., 1. 1934, v času generalne stavke, v kateri je tudi on sodeloval. Po aretaciji je prišlo na dan, da je nepoštavno prišel v Ameriko, odkar je delavski department odredil deportacijo.

Civilna vojna objela vso špansko republiko

(Nadaljevanje s 1. strant.)

skrajnem momentu, če so ji izneverijo redne vojaške čete, je buknila na plan kakor čez noč in po najnovejših vestih ima že pod kontrolo Madrid in druga večja mesta republike. Republikanska milica, sestojča v glavnem iz radikalnih delavcev, ima nalogo takoj izbiti vse fašistične in ostale, levčarskemu režimu sovražne elemente v mestih, ki pridejo pod njeno kontrolo.

Madrid, 20. jul. — Velike trumefalštov beže iz Španije kjerkol morejo čez mejo. Med beguni je tudi Gil Robles, znani španski klerofašistični, katoliški vodja, ki je ušel v Francijo. Beg je pa danes postal zelo težaven, ker je republikanska milica zaprla severno in zapadno mejo. Iz severnih provinc prihajajo glasovi, da se tamkaj razširja generalni štrajk kakor plamen po preriji in republikanska milica je zasedla vsa večja mesta.

V zadnji noči je prišlo v Madrid na tisoče rudarjev iz Asturije, ki so se pridružili republikanski milici.

Vlada je razglasila obredno stanje po vsej Španiji in zasegla vse vlake za prevažanje vojaštva in civilnih čet na jug, kjer je fašistična nevarnost največja.

Iz Barcelone je prišla vest o silnih uličnih bojih med fašističnim vojaštvom in delavsko milico. Včeraj je bila Barcelona še pod kontrolo fašističnih čet.

Intelektualci snujejo Thomas-Nelsonov odbor

New York. — Razni intelektualci so pričeli z organiziranjem Thomas-Nelsonovega neodvisnega odbora za podpiranje socialističnega tikteta pri prihodnjih volitvah. Odbor bo sprejemal le take člane, ki se zavzemajo, da bodo glasovali za celotno listo. Svoj pristop so prvi priglasili: Dr. Morris R. Cohen, profesor filozofije v mestnem kolegiju; Louis B. Hacker, profesor univerze Columbia; Julius Hochman, podpredsednik krojaške unije ILGW; dr. John Haynes Holmes, pastor Community cerkve; Sidney Hook, profesor univerze New York; Freda Kirchway, urednica revije Nation; David Lasser, predsednik Workers Alliance of America; Robert Morris Lovett, profesor državne univerze; Francis J. McConnel, škof metodistične episkopalne cerkve; Harold M. Rugg, profesor newyorškega učiteljskega in Reinhold Niebuhr, pisatelj in predavatelj. Slednji je tudi blagajnik odbora, tajnica pa je Mary W. Hillier. Odbor bo iskal rekrute med prominentnimi intelektualci, farmarškimi in delavskimi voditelji po vsej deželi. Odbor se bo razdelil po poklicih.

Vročina ubija avtne delavce

Detroit, Mich. — Priganjaštvo v avtnih tovarnah se je pridružila tudi vročina, ki je zahtevala številne žrtve med avtnimi delavci. V tovarni Briggs Mfg. Co., ki izdeluje avtna ogrožja in je zaposlena noč in dan, so pomankljiva ventilacija, natrpavanje in priganjaštvo povzročile več smrti. Ko je zunaj pritiskala vročina 105 stopinj, je bila v tovarni pri plavžih 146 stopinj in delavci so cepali kakor muhe. V tovarnah Chrysler Co. so delavci zapretili s stavko proti natezalnemu sistemu in dolgemu delovniku, ko je veliko številno delavcev omagalo pod pritiskom vročine in priganjaštva.

Pastirvanje duš med reveži se ne izplača

Ink, Ark. — Delo v vinogradu Gospodovem se med reveži ne izplača. Do tega zaključka je prišel tukajšnji baptistični pridigar, ki je kljub vsem molitvam in reševanju duš skozi eno leto prejel le \$11.55. "Kar mi pridigarji potrebujemo, je pravilnik minimalne plače", je dejal baptistični bologni namestnik, ko si je otrsela prah s čelje in se poslovil od dušnega pastirstva. Bog mu je bil tudi silno nevhvaležen, ker je tudi njega z drugimi vred udaril s silno sušo, katere mu je uničila ves pridelek. Minimalna plača bi bila res bolj.

J. P. Morgan, ameriški finančnik, ki trpi na paralizni, na poti na svoje posestvo na Long Islandu.

KNUT HAMSUN:

GLAD

Poslovenil FRAN ALBRECHT

Imel sem občutek, da ni več bogve kaj življenja v meni, kakor da mi bo kmalu, kmalu bila zadnja ura. Sicer pa mi je bilo precej vseeno, niti najmanj se nisem ukvarjal s tem; nasprotno stopal sem dol skozi mesto, tja k pristaniškemu mostiču, vse dalje od svojega stanovanja. Prav tako bi lahko legel vznok na tla, da bi umrl. Bolečine so me pogloma napravile brezčutnega; v nogi mi je trgalo in razbijalo; bilo mi je celo, ko da mi silil bolečina gori v meče in niti to me ni posebno bolelo. Prenesel sem že marsikaj hujšega.

Dospel sem doli do železniškega tira. Ne prometa, ne ropota, le tu in tam je videti človek, nosač ali pomorščak, ki je postal tam s rokami v žepih. Pozornost mi je vzbudil hrom človek, ki je topo škilil vame, ko sva šla drug mimo drugega. Ustavil sem ga instinktivno, se namrdnil in vprašal, ali je "Nuna" že odplula. In nato si nisem mogel odreči, da mu ne bi počil s prstom pod nos ter ga vprašal: "Gromska strela, da 'Nuna'?" "Nuna", ki sem jo bil čisto pozabil! Misel nanjo je vzle temu žela v moji notranjini, nosil sem jo s sabo, ne da bi bil vedel.

Da, bog vedi, "Nuna" je zares že odplula. On mi pač ne more povedati, kam je odplula?

Mož je preudarjal, stoječ na svoji daljši nogi in držeč krajšo v zrak; krajša se mu je narhalo pozibavala.

"Ne," je rekel. "Ali veste, kaj je naložila?"

"Ne," sem odgovoril.

A zdajle sem "Nuno" že čisto pozabil in vprašal sem možaka, kako daleč bi bilo v Holmestrand, računano v dobrih, starih geografskih miljah.

"V Holmestrand? Dejal bi..."

"Ali pa Vaeblungsaes?"

"Kaj sem hotel reči: dejal bi, v Holmestrand je..."

"O, čujte, da ne pozabim," sem ga prekinil spet, "ali bi pač bili tako dobri in mi dali majhno tobaka, samo ščepec tobaka?"

Dobil sem tobaka, se zahvalil možu zelo iskreno in šel. Tobaka nisem porabil, marveč ga precej vteknil v žep. Mož me je še zmerom obdržal v očeh, nemara sem na kakšen način vzbudil njegovo nezaupanje; kjerkoli sem hodil ali stal, sem imel ta nezaupljivi pogled za sabo in ni mi bilo prijetno, da me zasleduje ta človek. Okrenil sem se, se zopet zavlekel tja, ga pogledal in dejal:

"Zebjar."

Le to edino besedo: zebjar. Drugače nič. Strmo sem gledal nanj, ko sem to rekel, čutil sem, da sem strahovito strmel nanj; bilo je, kot bi strmel vanj z vsem svojim telesom, mesto samo z očmi. Ko sem povedal to besedo, sem za kratek hip postal. Nato sem se splazil spet gori k železniškemu tiru. Mož ni dal glasu od sebe, le iz oči me ni izpustil.

Zebjar? Zdajci sem obstal mirno. Da, saj to se je takoj posvetilo: tega hromca sem bil že nekje srečal. Gori na "Meji", nekega jasnega jutra; takrat sem zastavil svoj telovnik. Bilo mi je, kakor da je od tistih dob minila cela večnost.

Ko sem se razmišljal o tem — naslonjen na hišni zid na robu trga in prečne ulice — sem se hipoma zdrznil in se poskušil splaziti dalje. Ker nisem mogel tega, sem se predrzno zastrmel predse in zatajil v sebi sleherno sramežljivost, saj ni bilo drugega izhoda — stal sem iz oči v oči tik pred "Glasnikom".

Postal sem brezobzirno predrzen in stopil celo za korak naprej, da bi ga opozoril nase. In tega nisem storil, da bi vzbudil v njem so-

čutje, marveč da bi osmešil samega sebe in se izpostavil javnemu prezirju; lahko bi se vrgel na cestni tlak in se valjal po njem in prosil "Glasnika", naj me pohodi, naj mi stopi na obraz. Še "dober večer" nisem rekel.

"Glasnik" je nemara zasulil, da z mano nekaj ni v redu, stopil je nekoliko počasneje in jaz sem rekel, da bi ga zadržal:

"Prišel bi bil že k vam in vam kaj prinesel, a še zmerom ni postalo nič pravega."

"Tako?" je rekel vprašuje. "Tak še niste končali?"

"Ne, nisem še dovršil."

Spriču "Glasnikove" prijaznosti so mi hipoma stopile solze v oči, pohrkaval sem in se odkasljeval, da bi se napravil trdega. "Glasnik" je zrl name.

"Ali imate vsaj sredstev za življenje?" je vprašal.

"Ne, tudi ne," sem rekel. "Danes še nisem ničesar jedel, ampak..."

"Bog z vami, to vendar ne gre, da bi stradali, človek!" je rekel in hipoma segel v žep.

Zdajci se je zbudila v meni sramežljivost, opotekel sem se k hišnemu zidu, se trdno oprijel zanj in gledal, kako je iskal "Glasnik" po svoji denarnici; a rekel nisem ničesar. Dal mi je petak. Brez vsakršnih ovinkov — dal mi je čisto enostavno petak. Hkrati je ponavljal, da pač nikakor ne smem stradati.

Jecel sem nekaj v izgovor in nisem takoj vzel denarja. Bilo je sramotno od mene... tudi preveč je...

"Podvzajte se!" je rekel in pogledal na svojo uro. "Na vlak čakam; zdaj čujem, da prihaja."

Vzel sem denar; bil sem odrevenel od veselja in nisem dejal ne besede več, še zahvalil se nisem.

"Zavoljo tega se vam ni treba prav nič ženinirati," je rekel "Glasnik" naposled; "saj lahko pišete za to."

S tem je odšel.

Ko je šel par korakov, sem se domislil, da se mu nisem bil niti zahvalil za to pomoč. Poskusil sem, da bi ga dohitel, a se nisem mogel dovolj naglo premikati, noge so mi klecale, in neprestano sem bil v nevarnosti, da padem na nos. On se je zmerom bolj oddaljeval od mene. Zdaj sem opustil ta poskus, ga hotel poklicati, a mi je nedostajalo poguma za to, in ko sem se slednjič osredil in zaklical, enkrat, dvakrat zaklical, je bil že predalet, moj glas pa je bil veliko prešibek.

Stal sem na trotoarju in gledal za njim in tiho jokal predse. Kaj takšnega se mi še ni pripetilo, sem si dejal, 10 kron mi je dal! Šel sem nazaj in se postavil tja, kjer je stal on in posmehoval vse njegove kretnje. In petak sem si držal pred očmi, ga ogledoval od obeh strani in pričel preklinjati — iz polnega grla preklinjati, da je gola resnica vse to, kar držim v rokah, — bil je petak.

Kmalu nato — nemara tudi precej dolgo za tem, zakaj vsepovsod je že postalo čisto tiho — sem stal (čudno čudo) v Tomtegadenu pred št. 11. Ko sem stal tam trenutek in premišljal in se čudil temu, sem stopil drugič skozi ta vrata, naravnost v "Gostilno in prenočišče za potnike". Tu sem prosil strehe in dobil takoj posteljo.

Torek.

Solnce in tišina, čuda-jasen dan. Snega ni bilo več; povsod radost in življenje in veselje obrazi, smehljaji in smeh. Iz fontan so lokoma brizgali curki vode, zlati od solca, sinji od sinjega neba...

(Dalje priložnost.)

Milan Medvešek:

Zmagoviti uporniki

Delovodja Kellyja so delavci zelo radi imeli. Enačil se je z njimi, kakor se ni še dotlej noben delovodja. Osebnost mu je bila tuja in prav tako surovost, dve slabosti, ki sta tako tesno zvezani s temi ljudmi. Bil jim je oče in prijatelj in v prvi vrsti so delavec, kar je največ štetlo. V tovarno je nosil celo več denarja kakor ga je potreboval, da ga je lahko posojal delavcem, kadar je kateri prišel v zadrego za nikel ali kvoder. Včasih je imel razposojenega do deset dolarjev, toda komu je posodil, ni nikoli vedel, in ko so mu denar vračali, se je vpljudno zahvaljeval, kakor da bi mu ga podarili.

Nekega jutra, ko je bil že čas za pogon strojev, starega Kellyja še ni bilo v delavnici, na njegovem mestu pa se je prikazal nov delovodja.

"Kaj to pomeni?" so se delavci silno začudili. "Kje je stari Kelly?"

"Kellyja so odslavili, ker je bilo preveč človeka v njem in ker bi kmalu doslužil pokojnino," je nekdo pojasnjeval.

Novi delovodja, čigar obrabte je spominjal na podgano, je opazil, da se razgovarjajo o nečem,

najbrže o njem, si je mislil, zato je hotel takoj uveljaviti svojo moč, kakor jo uveljavljajo učitelji nad učenci.

"Predstojnik je ukazal," se je zadržal s hreščim glasom, "da storim konec v tem oddelku in zvišam produkcijo! Kdor misli postopati in po nepotrebnem izgublja čas, se lahko pri tej priči pobere odtod!"

Njegove oči so streljale na dolgino Louisa, katerega je najprej opazil, ko je nekaj šepetal trebušniku Louisa na svoji levi. Louis videc, da gleda njega, se je urno potuhnil in jel marljivo premikati vzvode in ročaje, za njim pa je poškilil keke tedaj, ko je razboriti mož odkorakal v ožadje delavnice, kjer je zavzel svojo postojanko. Tam se je postavil kakor kakšen general in z neutrudljivo budnostjo srepele na možstvo, ki mu je bilo izročeno na milost in nemilost.

Delavci so hiteli z vso silo in naglico, boječ se, da ne bi dobili slabega mnenja o njihovi delavnosti, medtem pa so postajali z vsako minuto bolj nemirni, kajti njegovi pogledi so jih žgali v hrbte in bilo je očitno, da so se celo bali ozreti v njegovo smer, kaj šele, da se bi odstranili od strojev za trenutek, kakor bi imeli poprej navado, ko je še v delavnici gospodaril Kelly.

Dolgin Louis, najpredznejši med njimi, se je vendarle ojunačil in pogledal proti "generalu", tedaj pa je mož nekaj hitro potisnil v žep. Stvar, ki jo je skrnil, je bila ura-sekundnica, s katero je časomeril gibe delavcev in obrate strojev.

"Tako... tako..." si je mislil Louis. "Priganjač nam hoče zahrbtno 'naviti stroje' in pospešiti hitrost pri delu... Ne, ne boš, že sedaj moramo preveč hiteti!"

Navzile hruse in truse se je Louis posrečilo opozoriti sodelavce na pretečo nevarnost.

"Zelenjak nas za hrbtno časomeri," je zadepetal Felix. Felix ga je razumel in sporočilo vtihotapil mlademu Italijanu in kmalu je šla novica kakor brzjavka od delavca do delavca.

"Pazite se, časomeri nas! Ne hitite!"

Vsi so dobro vedeli, kaj pomeni, kadar se jih časomeri — več dela in manj denarja! Sirena je končno zapiskala polurni odmor za prigrizek. Posli so se okoli Louisa in reano pretehtovali svoj položaj.

"Od kje se je vzel?" so vpraševali. Suhec Joe, po rodu Portorikanec, ki je delal že skoro v vsaki avtomobilski tovarni, pa je povedal, da je bil mož delovodja v White Motor Co., toda so ga valed svojeglavosti odslavili.

Naj bo že kdorkoli hoče, možakarja moramo izigrati, drugače bo on nas!" je menil Louis.

"Kaj naj storimo?" so vsi hkrati zastavili vprašanje.

"Zahtevajmo, da pokličejo starega Kellyja nazaj!" je odločno odgovoril Louis in nato pristavil: "Stvar je zelo preprosta — seveda eden ne opravi nič, vsi vse, kar hočemo!" Besede je izgovoril resno, skoro svedčano in pri tem močno izpljunil alino žvečilnega tobaka. Hotel je še nekaj reči, tisti trenutek pa je prišel paznik in jih opozoril, da je že sirena odtulila.

Popoldne se je še bolj vlekle ko dopoldne. Gibali so se samogibno, toda počasneje in preračunano. Delovodji se je pričelo dozdevati, da ni nekaj v redu in kmalu je pogodil njihovo namerano; namenoma delajo počasneje, da bi dokazali, da je nemogoče zvišati produkcijo. Razkačen kom divja mačka se je zaletel proti navidezno ponižnemu Felixu, ki je delal na vrtolu, in ga nahuhal v roke, da tako počasi brklja in brcka pri stroju. Felix se je prestrašil in nekaj komaj silno začeljal, obenem pa hitro sprožil vzvod, toda vsled zmedenosti je pozabil zakleniti čeljust vrtala in tedaj — treesk, dragoceno rezilo se je zlomilo.

"Zarobljenec!" je zarohnel delovodja, nazadnje pa celo kričal, naj se pobere iz delavnice.

Trebušnik Felix ni bil tako ponižen kakor je izgledal. Ko je silil pred "generalom", mu nastavil mesnato pest tik pred nos in kričal kakor jesihar:

"Ti zelenjak boš mene vrgel na cesto, ti mene — pričel se je tolči po prsih, da je kar bobnelo — mene, ki delam v tej tovarni že 22 let?! Preje boš šel ti kakor jaz!"

Delovodja je od strahu pobledele in jo pobrisal v pisarno po direktorja, možstvo pa se je urno zbralo okoli Louisa, kakor vselej, kadar je prišlo do kritičnega trenutka.

"Kaj storimo?..." jim je drhtelo na rumenkasto-bledih obrazih.

"Fantje, nič strahu, sedaj je prilika, da pokažemo svojo moč! Ustavimo stroje in jih toliko časa ne poženemo, dokler ne odstavijo tega razboritega in pokličemo nazaj našega Kellyja!" je kakor izkušen vodja svetoval Louis.

"Tako je! Tako je! Ustavimo stroje!" so vsi navdušeno sprejeli Louisov nasvet in takoj nato so jih že ustavljali.

Položaj je bil napet. V delavnici je prihrumel načelnik priganjačev, in ko je videl, da vsi stroji stoje, je še bolj prebledel kakor poprej delovodja.

"Nazaj k strojem!" se je diktatorsko zadržal, misleč, da se bodo tresli od silnosti njegovega glasu, kakor so se že tolikokrat, toda mogočni mož se je danes pošteno uštel. Nič se ga ni ustrašil, nihče se ni premaknil, marveč so ga predrzno merili od nog do glave.

"Komunisti so se zaredili med njimi," ga je prešinila misel in jeza ga je še bolj popadla.

"Kakor hitro ne poženete strojev, vas bom vse skupaj odslavil in najel druge delavce!" Grožnja jim ni vzele poguma, kajti dobro so se zavedli, da se danes borijo kakor en sam mož in ne samo zase, ampak tudi za plemenitega Kellyja.

Sedaj je uvidel, da so se čez noč spremenili, postali odločni in nevarni in da se je njegova moč razbila v prah pred njihovo solidarnostjo, zato je zvito spremenil svoje postopanje.

"Povejte, kaj prav za prav hočete?" je skoro prijazno vprašal, kakor da se ne bi še malo preje drl nad njimi. "Ob vsaki priliki sem vam šel na roke," se je hinavsko lagal, "seveda, če je bilo v moji moči..."

Njegova nenadna ponižnost je še bolj ojunačila upornike. Pričeli so se posvetovati, nakar je Louis stopil pred njega in mu predložil njihove zahteve.

"Gospod direktor," ga je spoštljivo nagovoril in ga lovil v zanko, "mi vsi vemo, da ste izvrsten človek in vam je blagor naših delavcev vedno pri srcu, zato upamo, da nam tudi danes ustrežete — zahtevamo, da premešitate novega delovodjo in pokličete na njegovo mesto starega Kellyja, dokler pa tega ne storite, ne poženemo strojev pod nobenim pogojem!"

Mož je bil v silni zadregi in ni vedel, kaj bi storil. Iz neprijetnega položaja pa ga je rešila sirena, ki je naznanila konec dela za ta dan, in baš tega si je želel. Hotel je imeti več časa, da bo lahko stvar temeljito premislil in poiskal, če je kje kakšna luknja, da se bi splazil skozi njo. Zopet je postal bolj predrzen in jim dejal, naj pridejo drugi dan vsi na delo, če hočejo sami sebi dobro.

Naslednje jutro so bili vsi na svojem mestu, medtem pa so stroji počivali. V delavnici je vladala mučna napetost. Preteklo je precej časa, toda prikazal se ni ne delovodja, ne njegov razboriti predstojnik. Uporniki so postajali bolj nemirni, ker so bili prepričani, da jih namerava vodstvo tovarne na kak način izigrati, vendar bali se niso in bili so pripravljeni na vse. Bojevali se bodo do zadnjega: stali bodo pri strojih kakor železne pritlikine in jih ne zastartajo, dokler jim ne dajo Kellyja! Zallil, češ, ali je naenkrat dobil krče v roke, da tako počasi brklja in brcka pri stroju. Felix se je prestrašil in nekaj komaj silno začeljal, obenem pa hitro sprožil vzvod, toda vsled zmedenosti je pozabil zakleniti čeljust vrtala in tedaj — treesk, dragoceno rezilo se je zlomilo.

"Zarobljenec!" je zarohnel delovodja, nazadnje pa celo kričal, naj se pobere iz delavnice.

Trebušnik Felix ni bil tako ponižen kakor je izgledal. Ko je silil pred "generalom", mu nastavil mesnato pest tik pred nos in kričal kakor jesihar:

"Ti zelenjak boš mene vrgel na cesto, ti mene — pričel se je tolči po prsih, da je kar bobnelo — mene, ki delam v tej tovarni že 22 let?! Preje boš šel ti kakor jaz!"

Delovodja je od strahu pobledele in jo pobrisal v pisarno po direktorja, možstvo pa se je urno zbralo okoli Louisa, kakor vselej, kadar je prišlo do kritičnega trenutka.

"Kaj storimo?..." jim je drhtelo na rumenkasto-bledih obrazih.

"Fantje, nič strahu, sedaj je prilika, da pokažemo svojo moč! Ustavimo stroje in jih toliko časa ne poženemo, dokler ne odstavijo tega razboritega in pokličemo nazaj našega Kellyja!" je kakor izkušen vodja svetoval Louis.

"Tako je! Tako je! Ustavimo stroje!" so vsi navdušeno sprejeli Louisov nasvet in takoj nato so jih že ustavljali.

Položaj je bil napet. V delavnici je prihrumel načelnik priganjačev, in ko je videl, da vsi stroji stoje, je še bolj prebledel kakor poprej delovodja.

"Nazaj k strojem!" se je diktatorsko zadržal, misleč, da se bodo tresli od silnosti njegovega glasu, kakor so se že tolikokrat, toda mogočni mož se je danes pošteno uštel. Nič se ga ni ustrašil, nihče se ni premaknil, marveč so ga predrzno merili od nog do glave.

"Komunisti so se zaredili med njimi," ga je prešinila misel in jeza ga je še bolj popadla.

"Kakor hitro ne poženete strojev, vas bom vse skupaj odslavil in najel druge delavce!" Grožnja jim ni vzele poguma, kajti dobro so se zavedli, da se danes borijo kakor en sam mož in ne samo zase, ampak tudi za plemenitega Kellyja.

Sedaj je uvidel, da so se čez noč spremenili, postali odločni in nevarni in da se je njegova moč razbila v prah pred njihovo solidarnostjo, zato je zvito spremenil svoje postopanje.

"Povejte, kaj prav za prav hočete?" je skoro prijazno vprašal, kakor da se ne bi še malo preje drl nad njimi. "Ob vsaki priliki sem vam šel na roke," se je hinavsko lagal, "seveda, če je bilo v moji moči..."

Njegova nenadna ponižnost je še bolj ojunačila upornike. Pričeli so se posvetovati, nakar je Louis stopil pred njega in mu predložil njihove zahteve.

"Gospod direktor," ga je spoštljivo nagovoril in ga lovil v zanko, "mi vsi vemo, da ste izvrsten človek in vam je blagor naših delavcev vedno pri srcu, zato upamo, da nam tudi danes ustrežete — zahtevamo, da premešitate novega delovodjo in pokličete na njegovo mesto starega Kellyja, dokler pa tega ne storite, ne poženemo strojev pod nobenim pogojem!"

Mož je bil v silni zadregi in ni vedel, kaj bi storil. Iz neprijetnega položaja pa ga je rešila sirena, ki je naznanila konec dela za ta dan, in baš tega si je želel. Hotel je imeti več časa, da bo lahko stvar temeljito premislil in poiskal, če je kje kakšna luknja, da se bi splazil skozi njo. Zopet je postal bolj predrzen in jim dejal, naj pridejo drugi dan vsi na delo, če hočejo sami sebi dobro.

ti nobenih muh. Da, morala bi biti kakor solnčne ure na jugu, ki kažejo samo veselo ure dneva."

Ko sem slišal moža, da tako govori, sem si mislil: "Hm, velikih zahtev nimaš!" Toda po-tlej sem ga vprašal še enkrat:

"Kakšna bi morala biti tvoja idealna žena na zunan?"

Mož mi je odgovoril: "Pre-majhna bi že ne smela biti, pa tudi dolga ko hmeljevka ne!

Obrazek bi morala imeti lep, skoraj bi rekel angelski. Lase kakopak plave, okrog in okrog same kodrčke — po Raffaellovem okusu, da ti še natančneje povem. Oči bi lahko imela si-ve, lahko bi celo cikale na zele-no, hoditi bi morala žlahtno, drža bi morala biti gosposka. Skratka: biti bi morala kakor bitje, ki se je s kakšne prijaz-nejše zvezde preselilo na našo pusto zemljo... Vsakdo bi moral precej misliti, ko bi jo za-gledal, da je najpopolnejša in najskladnejša. Razumnosti pri-ženski ne cenim ravno preveč, bolj všeč mi je intuitivnost. Na-ravno genialnost cenim bolj ko načitano znanost, zdrav razum bolj ko umišljeno intelektual-nost!"

Ko je nehal s svojim našte-vanjem, sem ga vprašal: "Ali si že vse povedal?"

Odgovoril mi je: "Skeraj!"

Zamislil sem se in si v duhu naslikal ženo tega moža. Spom-nil sem se njenih duševnih spo-sobnosti, in glej, spoznal sem, da je dobri možak — ne da bi se zavedal — orisal v vseh ozirih svojo lastno ženo, plemenito že-no, čednostno in krepkasto, ki ji v popolnosti ni para. Bila je skromna in krotka ko jagnje, in njen obraz je bil angelski in angelska njena duša: izbranka med tisoči, med milijoni žensk. In ta zaslepljeni mož, ki bi bolj zaslužil pet in dvajset gor-

kih, ni videl njenih vrli-kreposti.

Tedaj sem skromno pri-nil: "Dragi prijatelj, tebe-znam in tvojo ženo tudi-pravkar si, ne da bi se za-vopisal svojo lastno ženo za-aino" ženo. Zakaj slika "idealne" žene je na las pod-sliki najljubše žene in na polnejše žene — žene, ki-tvoja!"

Mož je strmel vame in šal: "Ali res tako misliš?"

Rekel sem: "Ne mislim tem-več celo vem! Toda pa-šaj me: ti nisi v poslednji-su v svoji ženi videl več-ne žene in tudi ravnal nis-tako! Napaka je tvoja! Glej v svoji ženi 'idealno' — in začudil se boš, kako-bo postala tvoja 'idealna'." Zakaj človek postane ka- tro človeku to, kar si o-mišli?"

Mož mi je odgovoril: "Pa-sil bom. Morda se mi pos-"

Ko je odšel, sem se spo-vseh tistih ljudi, vseh krivogledov, ki imajo zlat-nice, pa si tega priznati-jo, še manj pa to seveda-priznajo. Zakaj človek e-koli ne oženi slučajno. In razmere, ki v njih živi, slučajne. Za vsakogar so-ne in tehtne. Zapomni-te človek je šele tedaj velik-umen, če se zviži v razme-katerih živi...

SLOVENSKA NARODNA PO-NA JEDNOTA

izdala svoje publikacije in je-na list Prosveta za korist, i-trebno agitacije svojih dru-čianstva in za propagando-dej. Nikakor pa ne za pro-pagandne podpornih organizacij, ka organizacije ima običajno-glasilo. Torej agitatorji de-naznanila drugih podpornih-erj in njih društva naj se ne-letu Prosveta.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklopu 10. redne konvencije so lahko naroči na list Prosveta štete eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. Prosveta stane za vse enake, za člana ali nečlane \$6.00 za eno leto nino. Ker pa člani še plačujejo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se je-šteje k naročninam. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini bi bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado	Za Člone in Chicago
1 tednik in.....	1 tednik in.....
2 tednika in.....	2 tednika in.....
3 tednike in.....	3 tednike in.....
4 tednike in.....	4 tednike in.....
5 tednikov in.....	5 tednikov in.....

Za Evropo je.....\$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Order v plenu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnile:—Vaselj kakor hitro kateri teh članov premeha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na Prosveto, to take naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati do vsote lista Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 3657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$.....

1) Ime.....Čl. družine \$.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov družine:

2)Čl. družine \$.....

3)Čl. družine \$.....

4)Čl. družine \$.....

5)Čl. družine \$.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J.